

Gürgenç / 3-nji kitap -17

Category: Kitapcy,Sözler,Taryhy proza

написано kitapcy | 25 января, 2025

Gürgenç / 3-nji kitap -17 XVII BAP

Horezmşa Alawetdin Muhammet saparda mahaly Gürgençde Terken hatyn tutuş Horezme hökmüni ýöredip, hökmürowan bolup oturdy. Onuň hökmürowanlygy diňe köşkde, ýurtta däl, maşgalanyň içinde-de duýulýardy. Gelinleri, agtyklary, beýleki garyndaşlary Terken hatynyň sesi çykan ýerde kelleleri dyzna ýetýänçä epilip tagzym edip durýardylar. Diňe türkmen gelni Aýçecek sähraýylygyny edip, çalarak egilip salam berýärdi. Mundan başga-da Terken hatynyň gaharyny getireni – oňa bir işi aýdanynda, ol türkmençeläp «Bolýar, enesi» diýerdi. Terken hatyn «Saňa näçe gezek aýtmaly, maňa ýöne «enesi» diýme, «Hudawendi jahan ene» diý, diýeninde Aýçecek «Meniň o diýen sözüñize dilim gelmeýär» diýip aýtdym-a – diýip ýylgyrypdy. Onuň ýylgyranyna beter gahary gelen Terken hatyn:

– Seniň şu söze gelmeýän diliňi bir gün özüm keserin! – diýip torsaryp gidipdi. Ýene bir sapar Aýçecek nämendir bir zat soramakçy bolup «Enesi» diýip ýüzleneninden Terken hatyn: «Gepleme, lal bol!» diýip azgyrylypdy. Aýçecek agzyna elini basyp, yzyna öwrülip gidipdi, otagyna gelip, elini agzyndan aýranyndan pyňkyryp goýberipdi. Näme üçindir Terken hatyn gaharlansa Aýçecegiň gülesi gelýärdi. Giň sährada erkin ösen gyzyň häsiýeti-dä. Şol günüň ertesi Horezmşa sapardan gaýtdy. Tomus aýy bolangoň gije salkynda ýol söküp gelen goşun bilen Horezmşa daň saz berende paýtagta gelip girdi. Horezmşanyň sapardan geleniniň şanyna çalnan kernaý-surnaýlaryň, deprekleriň owazy al-asmana çykyp, Gürgenjiň ilaty bilen Aýçecegi-de ukydan oýardy. Aýçecek oňa biparh däldi. Göz açyp göreni ol bolangoň käteler ony küýseýärdi. Ol paýtagtda bolan wagtlarynda günde bolmasa-da, güneşa Aýçecegiň habaryny tutýardy, hepde-de bir gezek onuň ýanynda bolýardy. «Hudaýa şükür, ol sag-aman geldi» diýip, öz içinden gürlän Aýçecek oňa garaşýardy. Onuň bolsa Aýçecegiň ýanyna gelmäge diňe öylän eli

ýetdi. Ol gapydan girenden Aýçecek ýerinden turup, tagzym etdi-de, oňa ýylgyryp seredip duruberdi. Ol uzak saparda bolsa-da, gyzgylt öwüsýän nurana ýüzünde ýadawlyk alamaty ýokdy. Keşbine gelşip duran gara gytyk sakgaly, ösgünräk murty, ýanyp duran gözleri, başyndaky tylla jygaly sur bagana telpegi, zerbap donuň içindäki syratly kamaty her niçik aýalyň hem içini imrindirmän durmazdy. Aýçecek hem entek beýle äre içi imrenmez ýaly ýaşdan geçenokdy. Ol Aýçecegiň geplemän durşyny bir hili görse-de, özi soraşyp başlady:

– Aýçecek, janyň-teniň salamatmy? Kemis zadyň ýokmy?

Aýçecek birinji sowala ýylgyryp başyny atdy, ikinji sowala-da kellesini ýaýkady. Muhammet onuň bolşuna geň galyp:

– Men ýoklugymda diliňi kesdilermi, näme gepläňok? – diýdi.

Aýçecek dilini çykaryp görkezdi.

– Heý, samsyjak, oýun etme, geple! – diýip, şa höküm etdi.

Şundan soň Aýçecek:

– Enemiz maňa «Lal bol!» diýdi. Men onsoň nädip gepläyin-diýip ýylgyrdy. Muhammet:

– Hä, şunuň oýny bu diýsene – diýip güldi. – Näme üçin saňa lal bol diýdi, ýone ýere däldir, sebäbi bardyr.

– Sebäbi men oňa türkmençesine ýone «enesi» diýäýyän-dä.

– Ol diýeniň bolmandyr, Aýçecek. Ol beýik aýal. Senem oňa hemmeler ýaly «Hudawendi jahan ene» diýip yüzlenmelisiň. Düşündiň gerek?-diýdi Muhammet. Aýçecek ýylgyryp başyny atdy.

– Hany indi diliň açylan bolsa, meniň ýoklugymda nämeler bolanyny gürrüň ber.

– Köşgiň içinde bolan üýtgeşik zat ýok, şahym. Daşardaky ýagdaýlary Jelaleddinden sorap durdum. Olam «Hemme zat gowy eje» diýýär.

Jelaleddiniň ady tutulandan Muhammediň ýüzi açylyp:

– Jelaleddin meni garşy alanlaryň öň hatarynda duran eken, ylgap gelip ilkinji bolup görüşdi. Tüweleme, ogluň gün-günden görke-kamata gelip barýar – diýdi. Soňra Aýçeäge syrly gülümjiräp:

– Yeňiš bilen gelenimiziň şanyna aşsam meýlis guralýar.

Meylisden irräk çykyp gelerin, garaş. Seni juda küýsedim.

– Ýanyňyz bilen mendenem ýaş, bir däl, iki aýalyňzy hem alyp

gitdiňiz-ä. Meni küýsärlik bolan däldir-le – diýip, Aýçecek kinaýa bilen gülümjiredi.

-Ten başga, köňül başga, Aýçecegim. Meniň könlümde hemise sensiň, başgasy däl. Galanyny gelenimden soň gepleşeris. Men gelýänçäm içiňi gysdyrman otur – diýip, gülüp çykyp gitdi. Aýçecek gelin bolup köşge düşeninde, Muhammedi halap baranam bolsa, ilki juda içi gysdy, köp wagta çenli köşk durmuşy bilen öwrenišip bilmän gynandy. Alla berip, ogul perzendi – Jelaleddin dünýä inensoň, çaga bilen güýmenip köşeşdi. Indi bolsa gün-günden ösüp barýan oglunyň boýuna, syratyna guwanyp ýasaýardy. Guwanmazça däldi. Jelaletdin entek ýaş bolsa-da, erjelligi, dogry sözlüligi ene ýüregine buýsanç bagışlaýardy. Jelaleddini okadan mugallymlary hem onuň geljekde beýik şahsyýet boljakdygyna ynanýardylar. Yöne enesi Terken hatynyň oña garaýsy başgaçady – ejesini ýaman göreni üçin ogluny-da halamaýardy. Köşkdäkiler Terken hatynyň özünü-de halap baranokdylar. Emma ol halasyn-halamasynlar köşgүn içki durmuşynda berk tertip-düzgün ornadypdy. Hemmeler ondan heder edýärdiler. Emma daşky tertip-düzgün berk bolsa-da, içki agzybirlik ýokdy. Horezmşanyň aýallary biri-birini gözünde oky bolsa atjakdy. Hawa-da, bir zada köp adam şärik bolsa ony agzybirlikde paýlaşyp bolýamy näme!

Bu wagta gelip, Muhammet şanyň dört şäri aýalyndan alty ogly, iki gyzy bardy. Ogullarynyň iň ulusy Jelaleddin, ondan soň Ruknetdin Gursenji, Kütbetdin Uzlagşa, Gyýasetdin Pirşa, Akşa, Ýahýa Hürşa; gyzlary Hansoltan, Aýşihan. Terken hatyn agtyklarynyň agzybirligini, biri-birine hormaty saklamaklary üçin olaryň terbiýeçileri, mugallymlary, tälimçileri bilen deň-derejede alada edýärdi. Emma özi olaryň hemmesini hem deň-derejede gowy görmeýärdi. Yaşy taýdan üçünji ogul Uzlagşa onuň iň söýgülü agtygydy. Munuň sebäbi Uzlagşanyň ejesi onuň öz urugundandy. Şonuň üçinem söýgülü agtygyny mirasdüşer belletmegi ýüregine düwüp goýupdy. Ýüregine düwen bu işi maýyny tapyp, amala aşyrmakçydy.

Muhammet şa sapardan gelen günü-de, ertesi-de käbesiniň huzuryna baryp, saparda bolan wakalary gürrüň berdi. Ine şunda Terken hatyn Uzlagşa barada ýüregine düwen niýetini uzakdan

aýlap, diline çykardy:

– Oglum Muhammet, «Sapar-hatar» diýen gep ýöne ýere däl. Her bir saparda hatar bar. Allajanyň seniň saparlaryň bihatar etgeý. Ýone, oglum, şalar şunuň ýaly hatarlardan ätiýaç edip, tagtyna mirasdüser belleýärler. Senem başyň dik wagtynda, meniň gözümiň açyklygynda mirasdüser belläp goýsaň, yzyňdan arkaýyn bolarsyň.

Muhammet ejesiniň bu gepini içinden ýaman görse-de, daşyndan bildirdi:

– Mirasdüser bellesem, bellemesem menden soň uly oglum Jelaleddin, başy aman bolsa, oturar tagta. Menem mirasdüser bellenmesemem, ogullaryň ulusy bolanyň üçin çykdym-a tagta...

-Muhammet! – diýip, Terken hatyn gatyrganybrak seslendi.-Sen kimiň arkasyndan tagta çykanyň gowy bilyänsiň, oglum... Diňlešeň, men saňa bir ene pendini bermekçi!

– Diňleyän, käbäm, aýdyberiň!

– Senden soň Horezminiň tagtyna çykjak adamyň arkasy daýaw bolmaly. Jelaleddiniň arkasynda töweregindäki on türkmenden başga kim bar? Eger ol tagta çyksa, şolar bilen döwletiň berkararlygyny saklap biler öydýärmiň? Bilmez! Gaýtam, öz janyny howp astynda goýar. Tagtda uzak oturtmazlar, basyp alarlar, özüniň ýaranlary bilen... Aýtmaýyn aňyrsyny. Eger Kütbeddin Uzlagşa tagta çyksa, onuň arkasynda häzirki döwletiň sütünü hasaplanýan gypjaklar dur. Goşunyň aglabा bölegi hem şolardan ybarat. Arkasynda şeýle güýc bar patyşa döwleti gül ýaly dolandyraram, ösdürerem. Eger sen özüňden soň Horezminiň berkarar döwlet bolup, ýene-de giňelip, beýiklik derejesine çykmagyny islešeň, Uzlagşany mirasdüser belle. Meniň saňa ene pendim ine şu, oglum.

Muhammet şa uzak dymyp oturdy. Ejesiniň aýdanlarynda mantyk bardy. Hakykatdan-da, Jelaleddine garanda Uzlagşanyň arkasy daýaw. Gypjaklar Jelaleddiniň jynyna kast etmekleri hem mümkün. Ol şulary oýlap, ejesiniň aýdany bilen ylalaşdy:

– Bolýar, käbäm. Goý, Siziň aýdanyňyz bolsun! Men bu hakda perman bereýin. Ýone ol men aýatda barkam, gizlin saklansyn. Eger ol hazır jar edilse, adamlar, aýratyn-da daşardaky hökümدارlar Horezmşa ýaman derde duçar bolandyr, ýakynda olse

gerek, ýogsa entek ýaş jany barka mirasdüßer bellemeydi diýip pikir ederler.

Terken hatyn hem şa oglunyň pikiri bilen ylalaşdy. Emma bu hakdaky permany Terken hatyn gizlin saklamak üçin alyp goýsada, ol özüniň ynamdary, Horezmşanyň weziri Muhammet Salyhyň gulagyna ýetip, köşgüň içine ýaýrady. Indi onuň daşary çykmagy-da kyn däldi. Aradan bir hepde geçip, Muhammet Aýçecegiň ýanyna baranynda, ony hemise güler yüz bilen garşy alýan aýal, bu sapar oña ýüzüni açmady.

– Bir hili tukat görünýäň-le, Aýçecek? Nämə boldy? – diýip, Muhammet şa aýalynyň ýüzüne dykgat bilen garady.
– Nämə bolanyny özüňiz bilyänsiňiz!
– Nämäni bilyän men? Düşündürüp aýt!

Aýçecek gönülpä däl-de, başgaçarak edip aýtdy:

– Şahym, Size Alla uzak ömür bersin! Nämə beýle ýaş başyňyz barka mirasdüßer belläp ýörsüňiz?

Muhammet Aýçecegiň näme diýjegine düşündi. Syryň açylanyna bir hili bolup, uludan demini aldy:

– Bu gezi kim aýtdy saňa? – diýip, agraslyk bilen sorady.
– Aýallaryň arasynda hyşy-wuşy gürrüň bar. Bu gezi aýallaryňam gulagyna degen bolsa, ony köşkde bilmeyän adam ýokdur.
– Kim ýaýradypdyr bu gezi?
– Weziriňiz Muhammet Salyhdan eşidipdirler. Ol enemiziň ynamdar adamy. Ol aýdan bolsa anygyny bilip aýdandır.

Muhammet şanyň weziri bilen ejesine bolan gaharyna ýüzi üýtgap gitdi. Ol häziriň özünde baryp, olar bilen «gepleşmekçi» boldy. Yöne hiç zat diýmän çykyp gitse Aýçecegiň göwni synjakdygyny oýlap, bir salym maňlaýyny tutup durdy-da:

– Aýçecek, sen maňa aýtmakçy bolan gezi aýtman, başga gezi aýdan bolsaňam, men düşündim – diýdi. – Sen häzirden mirasdüßer bellemek hökman bolsa, näme üçin Jelaleddin duranda ondan kiçi dogany bellenmeli diýip, ýokuş göreniňi bilyän. Gel, oturaly, men saňa näme üçin beýle bolanynyň sebäbinи düşündireýin – diýip, Muhammet Aýçecegiň elinden çekip ýanynda oturtdy-da, ejesiniň huzurynda bolan gürrüni aýdyp berdi. Soñundanam şeýle diýdi:

-Men muňa diñe Jelaleddiniň janyny howp-hatardan goramak üçin

razy boldum. Jelaleddini hemmesindenem eý görýän-ä men. Aýçecek ärine kinaýaly seredip gülümjiredi-de:

-Uzlagşanyň ejesine-de, «Ogluňy hemmesinden gowy görenim üçin mirasdüser belledim» diýensiňiz – diýdi. Muhammet:

– Sen günülerime jinnegem gabanjaňlygym ýok diýyädiň-ä, bar eken-ä – diýip güldi.

-Ýok, men gabanjaňlyk edip aýdamok, degişdim Size. Ýöne islendik degişmede-de hakykatyň bir ujy bolaýmagy mümkün diýýärler – diýip, Aýçecek ýene kakdyrdy.

Muhammet kellesini ýaýkap gülüp, gepi başga tarapa sowdy:

– Aýçecek, ýaňy sen maňa Alladan uzak özür dilediň. Alla seniň dilegiňi kabul eder. Şonuň üçin entek-entekler mirasdüşere tagt ýetmez. Soňam tagta kimiň oturjagyny Alla bilyär! Hemme zat Allanyň eradasy bilen bolýandyr, Aýçecek! - diýip, Muhammet şa Aýçecegi birneme köşeşdirip, çykyp gitdi.

Ol gitmekçi däldi, galmakçydy. Emma syryň açylanyna entegem köşeşmedik gahary bilen köşgүň kabulhanasyna baryp, weziri çagyrtty. Wezir Muhammet Salyh aşşamdan soň çagyrylmagynyň gowulyga däldigini duýup, howatyrlanyp geldi. Tagzym edip, gol gowşuryp durdy.

– Ahwallaryňz gowumy, weziri agzam? – diýip, Horezmşa teýeneli äheň bilen sorady.

– Hudaýa şükür, Aly hezret. Siziň saýaňyzda ahwalymyzyň kemi ýok.

– Biziň saýamyzda ahwalyňzyň kemi bolmasa-da, siz özge bir saýanyň arzuwyny edip ýören ýaly-la.

– Düşünmedim, Aly hezret, näme üçin men özge saýanyň arzuwyny edeýin?

– Onda näme Uzlagşa mirasdüser boldy diýip, heşelle kakyp, gep ýaýradyp ýörsüň?

– Alla saklasyn, Aly hezret. Töhmete ynanmaň. Meniň özüm bu gepi aýalymdan eşitdim.

– Ine, indi düşnükli boldy. Bu gepi sen aýalyňdan däl, aýalyň senden eşidip, aýallaryň arasında gep ýaýradypdyr. Şeýle dälmi? Hany, dogryň aýt?! Ýogsa, häzir jellada tabşyrarın! Muhammet Salyh arkasynda Terken hatynyň durandygyna arkaýyn bolsa-da, «jellat» sözünü eşidensoň ini titräp gitdi.

Titremezce däldi. Patyşa emir etse, jellat äkidip, häzir kellesini alar, Terken hatyn bilmänem galar. Şu aýylganç pikir kellesine gelip, ol ýalbaryp başlady:

- Bir çemçe ganymdan geçiň, Aly hezret. Hata kylyp men...
- Saňa bu gezi aýdan – onuň entek syr saklanmalydygyny, jar edilmeli däldigini aýtmadymy?
- Aýdypdy, Aly hezret. Günä mende, meniň dilimi kesmeli.
- Boluşyň şu bolsa seniň diliňi däl, kelläni kesmeli. Seniň başga-da käbir işleriň gulagyma degip ýör. Eger şolara delil tapsam, seni näme etmelisini özüm bilyän.
- Başga meniň namakul eden işim ýok, Aly hezret.
- Näme üçin muhtasyplary tiz-tiz çalşyrýarsyň? Özüne näme makul tarapy bar munuň?
- Gowý işlemeýänini çalşyrmaly bolýar, Aly hezret.
- Täze goýanyň gowý işleyärmi. Ýa gowuja berýärmi?
- Alla saklasyn, Aly hezret. Onuň ýaly zat etmeýän men.
- Derýanyň ikinji köprüsini abatlamak üçin hazynadan artykmaç köp pul alypsyň. Hemmesini köprä sarpladyňmy?
- Juda düýpli abatlandy, Aly hezret. Baryp göräyiň.
- Baryp görenim üçin aýdyp duryn, saňa. Mundan beýlæk hazyna el uzadanyň bilsem menden gowulyk isleme! - diýip, Horezmşa oña ýeser nazar bilen seretdi-de – Gaýdyber – diýdi. Wezir lam-jim, başyny egip, çykyp gitdi. Ýeke özi galan Muhammet indi bu gezi ejesi bilen nähili gepleşjegini bilmän, bir salym ýaýdandy. Oňa wezire aýdan igençli sözleri ýaly söz aýdyp bolmaýar. «Gowusy men onuň ýanyna barmaýynam, aýtmaýynam. Weziriň özi menden eşidenlerini aýdar. Menem hemişeki salama barmasam, görünmesem gahar edenime düşüner» diýip, içini gepledien Muhammet barybir köşeşmedi, gaharyny içine sygdyryp bilmän, ejesiniň huzuryna bardy. Ejesi ony hemişekisi ýaly mähirli garşylap, ýanynda oturtdy. Muhammet ýüregindäkini göni aýdyp bilmän, gezi aňyrdan aýlap başlady:
- Käbäm, maňa wezir edip, ýanyma sokan adamyňyz Muhammet Salyh gowý adam däl eken, özem haramy. Onuň gümünü çekmeli.
- Haý-haý, gyzyberme, oglum! Seniň beýle gaharyny getirer ýaly näme boldy? Näme iş edipdir ol?
- Onuň eden işlerinden özüñizem habarly bolmaly.

– Öňräk puly gowy görýärmiş diýip eşidip, gulagyny mazaly towlapdym. Beýle zat üçin başga biri bolsa gümüni çekse bolardy. Emma onuň gümüni çekseň, özüňe köp duşman artdyrarsyň. Onuň döwletde-de, goşunda-da tarapdarlary köp. Şonuň üçin oňa jeza berseň özüňe ýamanlyk etdigiň bolar, oglum.

Ejesiniň weziriň haramylygyny bilibem, onuň tarapyny çalyp oturmagy Muhammediň öñki gaharynyň üstüne gazap bolup goşuldy. Ol indi özünü saklap bilmedi:

– Onuň beýle tarapyny çalyp oturşyňza garanda, ol Size juda gadyrdan bolsa gerek. Hatda meniň syr saklanmaly permanymy hem oňa aýdypsyňyz. Olam ony bütin köşe ýaýradypdyr. Terken hatynyň ýüzi boz-ýaz boldy.

– Ol gep seň türkmenjigiňiň gulagyna degen bolsa, seni şol küşgürip goýberendir. Patşa kişä aýalyň gepine gidip, gaharlanmak gelişmeýär, Muhammet.

– Aýalyň gepine gitmeli däl bolsa, men Aýçecegiň däl, Siziň geipiňize gitmeli däl ekenim. Gizlin saklajak diýip, alyp goýlan zady, näme üçin ol nejise aýtdyňyz?

Terken hatyn Muhammediň yüzüne bir salym müýnli nazar bilen seredip oturdy-da:

– Oglum, mendenem bir hatalyk ötdi – diýdi. – Men köşgүň içki işlerine degişli tabşyryklary ýazyp goýan kagyzymy-da seniň permanyňyň ýanynda goýan ekenim. Men bilmän oňa tabşyryk ýazylan kagyzyň ýerine permany beripdirin. Ol kagyzy açyp, göz gezdirdi-de, ýüzüme gülümjiräp seredip: «Bu başga kagyz eken» diýip gaýtaryp berdi. Şonda ýalňyşanymy bilip galды. Oňa «Muny agzyňdan sypdyraýma» diýip, berk tabşyrypdym – diýdi.

Ejesiniň ýalan gepläp oturanyna Muhammediň beter gahary geldi:

– Käbäm, Siziň aýdышыňz ýaly, patşa kişä aýalyň gepine gitmek gelişmeýän bolsa, patşasanyň käbesine-de ýalan gelemek gelişmeýär – diýdi.

– Heý sen, ak süýt beren ejeňe şeýle söz aýtmak gelişýär öýütdiňmi?! Sen gatyrap gitdiň-le, oglum.

– Gaty gitsemem, ýuwaş gitsemem, men gitdim, hoş! – diýdi-de, ýerinden tarsa turup, çykyp gitdi.

Ol bu gödek hereketiň ýaş oglanyňka meñzänini özi duýmady.

«Gahar gelende akyl gaçýar» diýenleri boldy. Ol şu gahary bilen bir hepde – ýedi gün ejesiniň huzuryna barmady, döwlet işleri bilen gümra bolup, ejesi ýadyna-da düşmedi. Emma ýediniň gün aşşamdan soñ düşegine geçip, adatdakysy ýaly geçeni, geljegi kellesinde aýlap ýatyrka hyýaly aýlanyp, bir hepde öň ejesi bilen olan çaknysygyň üstünden bardy. Ol aralarynda bolup geçen ähli gep-gürrüňleri akyl terezisinde ölçäp, seljerip gördi-de, birden ýüregine bükgüldi gitdi. Serine gelen pikir aýylgançdy. «Bu kempir näme üçin entek meniň ýaş

bolmagyma garamazdan mirasdüser belletdikä? Kä mahal men onuň maslahatlaryny äsgermän öz bildigimi edýänligim oña gaty ýokuş degýän bolmaga çemeli. Ol meniň mundan beýlæk has özbaşdak höküm sürjegimi aňan bolmaga çemeli.. Onsoň özüne hökmürowanlyk ýetmejek bolansoň, meniň ýerime açsa aýasynda – ýumsa ýumrugynda boljak patyşa goýmak niýeti bolaýmasyn. Uzlagy adyna patyşa edip, özi hökümdarlyk sùrmek islegi ýokmyka? Eger şeýle islegi bar bolsa meniň ýoguma ýanman, ol islegini amala aşyryp bilmez. Şonuň üçin meni... Aý, ýok. Hiý bir ene öz dogran perzendine şeýle ýamanlygy rowa gorermi? Kim bilyär. Taryhda tagt üçin ogul atasyny, atasy oglunu öldüren ýagdaýlar hem ýok däl-ä...»

Muhammediň serinden geçen bu pikirler ony halys ynjalykdan aýyrdы, ukysynam gaçyrdы. Ol daňdana golaý biraz ırkılıp, hopugyp oýandy. Kellesinde ýene-de gijeki oýlaryň dowamy at salýardы. Ahyr soñunda «Men ýene-de onuň ýanyна barman ýörsem, gör, ol näme iş eder. Baraýyn, belanyň öňüni alaýyn» diýen netijä geldi. Şundan soñ azan namazyny okap, ertirligi-de ejesi bilen etmekçi bolup, onuň huzuryna bardy. Salam-helikden soñ Terken hatyn Muhammede kinaýaly nazar bilen seredip:

- Gaharyň ýatyryp bildiňmi, oglum? – diýdi.
- Boljak iş bolandan soñ gahardan peýda ýokdugyny bildim-diýip, Muhammet aşak oturdy.

-Şu bir ýonekeý zady bilmek üçin ýedi gün gerek boldumy saňa? Ejeňi didaryňa zar edip goýdyň-a, oglum – diýip, Terken hatyn enelik mähri bilen dillenen ýaly etdi.

Gijeki gorkuly pikirleriniň täsirinde ol ejesiniň mähirli

äheňine-de ynanmadı. Terken hatyn onuň gözüne eje däl-de, Ezraýyl bolup göründi. Janyň özüňe şirin bolsa Ezraýyla ýaranmaly bolýar. Şonuň üçin Muhammet şa ömrüniň ahyryna çenli Terken hatyna ýaranyp ýaşady. Taryhy proza